

Posudek na diplomovou práci Heleny Kaplanové: Biologické a sociální charakteristiky rodiček v České republice

Ústředním tématem diplomové práce je analýza procesu porodnosti a jeho změn v posledních letech. Autorka mimo standardních datových pramenů také vychází z datových zdrojů o rodičce a novorozenci, které byly poměrně nedávno zavedeny jako nová pravidelná série dat publikovaná ÚZIS. Tato nová data umožňují prohloubit „tradiční“ přístupy o nové pohledy. Mimo popsání klasických trendových ukazatelů se autorka hlouběji zaměřila na vytypování rozdílů tří období reprezentovaných roky 1987 (starý reprodukční režim), 1999, rok historicky nejnižší plodnosti a rok 2008 poslední datově dostupný. Cílem práce bylo postihnout biologické, zdravotní a sociální charakteristiky rodiček a novorozenců včetně regionálních diferenciací.

Po metodické kapitole a popisu dat, následuje přehled trendů základních charakteristik porodnosti v ČR. Další kapitola je zaměřena na studium biologických charakteristik rodiček, tj. věk, paritu a četnosti těhotenství. Pokud jde o věk, autorka se správně soustřeďuje na jeho posun do staršího věku i na širší okolnosti této změny. Nový pohled představuje parita rodiček. Sociální charakteristiky rodiček jsou dokumentovány legitimitou dětí (v manželství a mimo manželství), rodinným stavem rodiček a vzděláním. Obě tyto charakteristiky jsou navíc kombinovány s pořadím narozeného dítěte. Kapitola šest věnována zdravotním charakteristikám rodiček rozšiřuje okruh tradičních demografických analýz plodnosti. Autorka postupně prezentuje specifikace podle doby hospitalizace při těhotenství, délku těhotenství, porodní hmotnost novorozence a způsob ukončení porodu. Nechybí ani pohled na vliv kouření a užívání dalších návykových látek. Regionální diference podle krajů je představená v sedmé kapitole, kde jsou analyzována vybraná témata z předchozích oddílů. Závěrem jsou uvedené rozdíly syntetizovány pomocí shlukové analýzy, škoda, že zde autorka blíže nespecifikovala charakteristiky jednotlivých skupin.

Předložené diplomové práci lze vytknout několik drobných technických nedostatků. V úvodní tabulce je popsán trend počtu porodů na počet žen v reprodukčním věku, který autorka vymezuje intervalem 15-49 let, dále polemizuje kolik dětí se narodí ženám mladším 15 let a nelogicky starším 45 let místo 49 let. Na str. 17 v posledních 4 řádcích je nutno specifikovat, že se jedná o umělou (indukovanou) potratovost, totéž str. 18 (2. řádek). Na straně 18 by bylo vhodnější uvést, že se jedná o zákon s účinností od 1.1. 1987 (Zákon České národní rady o umělém přerušení těhotenství č. 66/1986 Sb.); citovanou vyhláškou 75/1986 Sb. ze 7.11. 1986 se prováděl zákon č. 66/1986 Sb. přijatý 20.10.1986, jak je správně uvedeno v textu dole na str. 18. Na str. 18 (text nad grafem č.3.4) má být samovolného potratu. Překlep na str. 19 (1. řádek), má být 1998 místo 1988. Na str. 19 by bylo vhodné vysvětlit, proč došlo k nárůstu podílu UPT v mladších věkových skupinách, nikoliv pouze uvést, že to je zajímavé. Na str. 20 v prvním řádku vede formulace k opačné interpretaci.

Uvedené připomínky jsou nepodstatné a neubírají na kvalitě práce, která je dobře a čtivě napsána a bohatě doložena odbornou literaturou. V práci je cenná především skutečnost, že se autorka neomezuje na jednoduché popisy trendů a změn, ale uvádí kontexty a podmíněnosti známé z literatury. Tyto širší souvislosti obohacují významným způsobem celou diplomovou práci. Diplomovou práci lze proto doporučit k obhajobě.

V Praze dne 28.5. 2010

Prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc.
Katedra demografie a geodemografie